

HANDWÖRTERBUCH DER KRIMINOLOGIE. *Begründet von Alexander Elster und Heinrich Lingemann, in völlig neu bearbeiteter zweiter Auflage, herausgegeben von Rudolf Sieverts und Hans Joachim Schneider. Zweiter Band, siebente Lieferung (Raub, Rauschmittelmisbrauch, Ergänzung zu „Kriminologie-Grundlagen“), С. 457—564. — Ergänzungsband, erste Lieferung (Vergleichende Kriminologie: Japan, Internationale Verbrechensbekämpfung, Gewaltkriminalität, Reform des Strafverfahrensrechts, Strafzumessung), С. 1 — 142. Walter de Gruyter & Co. Berlin, 1977.*

Са седмом свеском, која садржи прилоге о разбојништву, злоупотреби опојних средстава и допунско излагање о основима криминологије, завршена је друга књига, а с њом и овај значајан и користан лексикон криминологије, чија је трећа књига изашла већ раније*). Међутим, како је издавање лексикона трајало читаву деценију, у којој је криминологија забележила веома снажан развој, издавач и уредници су одлучили да лексикон прошире са још једном књигом, која ће представљати допуну и осавремењивање лексикона. Тако је пред нама и прва свеска четврте књиге у којој су прилози о криминологији Јапана, о међународној борби против криминалитета, насилничком криминалитету, реформи кривичног процесног права и одмеравању казне.

Имајући у виду да се ради о осавремењивању стања криминолошке мисли, у овом приказу задржаћемо се на излагањима основа криминологије пре десет година од стране К. О. Христианзена (Karl O. Christiansen) и данас од Х. Ј. Шнајдера (Hans Joachim Schneider).

К. О. Христианзен је миран и одмерен у свом казивању, окренут према тзв. „традиционалној“ криминологији, он бележи и појаве нових струјања средином шесдесетих година. На првим страницама аутор износи схватања о појму криминологије као енциклопедијске и аутономне науке, да би се сам приклонио првом схватању. Тако би криминологија представљала скуп емпиријских наука које имају за циљ описивање криминалитета и истраживање фактора криминалитета. У ред ових дисциплина спадају криминографија, криминална социологија, кри-

*) Види наше приказе у овом часопису и то: бр. 5—6/1969, с. 692—694; бр. 3—4/1970, с. 400—402; бр. 6/1973, с. 115—117; и бр. 3/1975, с. 341—343.

минална биологија, криминална психологија, криминолошко проучавање наследности, криминолошка прогноза, проучавање затвореника и затвора, као и проучавање система реакција. У историјском осврту изнесена је историја разних криминолошких истраживања до наших дана. Исто тако аутор нас пажљиво упознаје са односом криминологије према другим емпиријским наукама, као и према кривичним наукама. На последњим страницама срећемо доста кратко и једноставно излагање извора и метода криминологије. (Карл О. Христианзен је умро 22. маја 1976. године).

Х. Ј. Шнајдер је веома немирна и ангажована природа, његова излагања савременог стања криминологије често су полемична и критичка, веома је привржен североамеричкој криминолошкој мисли, његово излагање у целини мање је приказ, а више студија коју морамо читати са много пажње и критике.

Одмах на почетку он истиче да су теоријске дискусије у Савезној Републици Немачкој учиниле криминологију „несигурном“, што није случај у међународној и североамеричкој криминологији. Х. Ј. Шнајдер помиње А. Мергена, али пропушта да нешто више каже о његовој студији „Несигурна криминологија“, што нам се чини да је неопходно, када се већ хоће да говори о овој тематици. Место тога он усмерава своју критику против радикалних криминолога, приписујући им кривичу за изазивање несигурности. Међутим, А. Мерген је знатно шири у својим критичким захватима, с тим што има на уму и идеолошку и политичку оријентацију. Од овог последњег, судећи по његовим излагањима, нарочито касније када излаже своју критику „нове, критичке, радикалне“ криминологије, није имун ни Х. Ј. Шнајдер. На овом месту бисмо у вези са начетом тематиком само подвукли да је неопходно истински и научно је обрадити и тако омогућити продубљено сагледавање стања савремене криминологије.

После кратког, рекли бисмо исувише кратког, историјског осврта на криминологију 19. и почетка 20. века, као и из времена после првог и другог светског рата, Х. Ј. Шнајдер говори о великим темама криминологије, остајући на нивоу савремених кретања. Посматрајући присутне дефиниције, посебно легалистичке кривичног дела, аутор истиче њихову неприхватљиву апстрактност. Након тога износи извештај број легалистичких и легалистичко-социолошких дефиниција, да би се сам определио за социопсихолошко дефинисање кривичног дела. Кривично дело се одређује у друштвеном процесу криминализирања и декриминализирања. У овом процесу не долази само до прописивања и укидања кривичноправних норми, већ и до њиховог укључивања у правну свест друштва и до њиховог спровођења у живот посредством институција друштвене контроле. Кривично дело се остварује у индивидуалном поступку криминализирања и декриминализирања. Људско понашање као такво није вредносно неутрално и не поседује само по себи без даљег квалитет „криминално“. Оно се конституише у понашању делинквента и у формалној и неформалној друштвеној реакцији, као и у повратном дејству реакције на ово понашање. Ако узмемо ову етикету као „криминално“

одређену, онда је делинквент криминалан. Но, ако он успе да се одбрани од овог етикетања, он није криминалан. Ово дефинисање кривичног дела је оријентисано према стварности и одликује се динамичношћу. Но, остаје примедба и то треба рећи, у којој је мери овако дефинисано кривично дело операционо сигуран објекат криминолошког истраживања и закључивања. У сваком случају је тачно, да је криминалитет „комплексан детерминистички систем“.

У опредељивању између криминологије као аутономне или енциклопедијске науке Х. Ј. Шнајдер истиче да је криминологија аутономна интердисциплинарна наука, јер поседује како властити предмет тако и сопствене методе. Ово схватање он преузима од Хермана Манхајма и посебно говори о предмету, задатку, методологији и димензијама криминологије. После овога изложени су савремени правци криминологије. Код ових излагања ми смо суочени са мултикаузалним прилазом криминологији, са клиничком криминологијом, теоријама средњег домета, интеракционизмом и посебно са једним прегледом марксистичке криминологије. Кад је реч о марксистичкој криминологији аутор се осврће на криминологију Немачке Демократске Републике, СССР, Пољске и Југославије, да би се после тога веома ангажовао и критички задржао на „новој, критичкој, радикалној“ криминологији, којој се он у сваком случају супротставља. Сам Х. Ј. Шнајдер је присталица тзв. умереног интеракционизма. На овом месту не можемо подробно говорити о приказу Х. Ј. Шнајдера главних праваца савремене криминологије, али његова излагања је неопходно читати веома пажљиво и одлучивати се строго критички за или против ових или оних схватања и тврдњи. Свој рад је Х. Ј. Шнајдер завршио освртом на питање апологетике постојећег кривичног поретка, на алтернативе у вези са лишењем слободе и коначно још једном говори о сарадњи између немачке и североамеричке криминологије, при чему очитује уопште узев своју приврженост упоредној криминологији.

Д. В. Димитријевић